

Pesten ut av mytene

Ole Georg Moseng

Pesten kommer

Oslo: Kagge forlag, 2020

198 s. Pris NOK 399,-

ISBN 978-82-489-2626-9

Michael 2020; 18: 102–3.

Professor i historie ved Universitetet i Sørøst-Norge, Ole Georg Moseng er en av de historikerne i Norge som vet mest om pestsykdommen og dens utbredelse og virkninger, blant annet med doktorgrad på temaet fra 2006¹.

Pest, denne skremmende infeksjonssykdommen som skyldes bakterien *yersinia pestis*, smitter raskt og rammer raskt. Sykdommen er brutal og har stor letalitet. Ved enkelte former, som lungepest, dør så å si alle angrepne. Hele lokalsamfunn kunne utryddes der pesten herjet som verst.

Globalt sett kjenner vi pest fra langt tilbake i historien og enkelte steder helt opp til 2000-tallet, til den tid vi lever i nå. Heldigvis har vi nå antibiotika. Pest er altså ikke bare historie, men en sykdom vi lever *med*.

Svartedauden som kom til Norge i 1349 og rev bort store deler av befolkningen, er mest kjent. Men i Norge sank folketallet også i mange år etterpå, fordi Svartedauden bare var en av mange pestepidemier som kom igjen og igjen. Det skjedde store sosiale omstruktureringer under befolkningsnedgangen. Men hvordan? Egentlig?

¹ Moseng OG. *Den flyktige pesten: vilkårene for epidemier i Norge i seinmiddelalder og tidlig nytid*. Oslo: Unipub, 2006.

I historien om pest kan det være vanskelig å skille myter og fakta. Det er ikke underlig at en sykdom som rev bort store deler av befolkningen, etterlot betydelige kulturelle overtoner blant dem som overlevde. Sagn og vandrehistorier om pesten og dens følger lever den dag i dag. Jostedalstrypa er bare en av historiene. Sykdommen næret med rette eksistensiell angst, og det har gitt seg nedslag i mange former. Allegorier finnes i alle kunstarter. Ordet pest har gått inn i språket som metafor for den ultimate trussel.

Ole Georg Moseng kler av pesten mytene og forteller leserne nøkternt hvordan pestepidemiene bredte seg og herjet. *Pesten kommer* er en populært skrevet bok, beregnet på et bredt publikum. Han har lykket godt med det. Språket er journalistisk og lettflytende. Når man leser teksten, hører man liksom stemmen til den erfarne foreleser i medisinsk historie. Stoffet er spennende og engasjerende.

Kanskje er det Mosengs drøftinger av pestens sosiale betydning og sykdommens sammenheng med samfunnslivet generelt som vil gi flest a-ha-opplevelser hos leserne. Eksempel: Norske bondegårder lagt øde på pestens tid har vi hørt om, fryser på ryggen og tenker på Theodor Kittelsens (1857–1914) tegninger. Men at gårder kanskje var blitt lagt øde fordi de som bodde der hadde flyttet til et sted der de fikk det bedre, fordi pesten hadde gjort at jord var blitt ledig, har vi kanskje ikke tenkt på.

I kapitlene om pestens tidlige historie får leseren et interessant gløtt inn i middelalderhistorikernes arbeidsmåte, der kildefattighet gir et puslespill som setter forskernes fantasi og kombinasjonsevne på prøve. Dette er kanskje en av grunnene til at pestens historie er et tema som stadig kommer opp i forskerkretser. Motsetningene kan være krasse, på tross av at det håndfaste kildematerialet er omtrent det samme. Da er det slik at tolkningene får størst vekt for konklusjonene. Hvilke veier brukte middelalderpesten for å spre seg? Hvilken relative betydning hadde f. eks. rottene, loppene, lusene og de andre sykdomsfremmende faktorene? Hva *vet* vi, og hva *tror* vi? Pesten som arena for faglige brytninger er nok omtalt, men dette er vitenskapshistorisk interessant. Vi hadde gjerne lest mer om det.

Konklusjon: Gratulerer til forfatter og forlag med en hyggelig bok om et uhyggelig tema.

Øivind Larsen

oivind.larsen@medisin.uio.no

Universitetet i Oslo